

CUVÂNT ÎNAINTE LA EDIȚIA SFÂNTULUI NICODIM AGHIORITUL

Această cârtică folositoare de suflet cu dreptate poartă numele ei: *Războiul nevăzut*. Precum multe din sfintele și de Dumnezeu insuflatele cărți ale Vechiului și Noului Testament și-au primit numele de la înseși lucrurile despre care ele învață (de pildă, cartea Facerea este numită astfel pentru că vestește despre crearea și zidirea a toată ființa din neființă; Ieșirea – pentru că descrie ieșirea fiilor lui Israel din Egipt; Leviticul – deoarece conține rânduiala lucrărilor sfințite ale seminției leviților; Cărțile Împăraților – pentru că istorisesc despre viața și faptele împăraților; Evanghelia – pentru că binevestește bucurie mare, că S-a născut Mântuitorul lumii, Hristos Domnul (cf. Lc. 2, 10, 11) și arată tuturor calea adevărată spre mântuire și moștenirea vieții pururea fericite), cine nu va recunoaște că și această carte, judecând după conținutul și subiectul cu care ea se ocupă, nu a fost potrivit numită *Războiul nevăzut*?

Căci ea învață nu despre un oarecare război simțit și văzut, ci despre războiul gândit și nevăzut, pe care fiecare creștin îl începe din clipa Botezului, când se făgăduiește înaintea lui Dumnezeu să lupte pentru El până la moarte (despre acest război nevăzut a fost scris

alegoric în cartea Numerii 21, 14: *Pentru aceea se spune în cartea războaielor Domnului*). Ea învață nu despre vrăjmași arătați și trupești, ci despre vrăjmași fără de trup și nearătați, care sunt feluritele patimi și dorințe ale trupului și demonii răi și urători de oameni, care nu încetează nici ziua, nici noaptea, să lupte împotriva noastră, precum a zis fericitul Pavel: *Căci nu ne este nouă lupta împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor și a domniilor, și a stăpânitorilor întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutății întru cele cerești* (Ef. 6, 12).

Cartea învață că ostașii care se luptă în acest război nevăzut sunt toți creștinii; conducătorul lor este Domnul nostru Iisus Hristos, înconjurat și însoțit de mai-marii peste mii și peste sute, adică de toate cinurile îngerești și ale sfinților; arena de luptă, câmpul de bătălie, locul unde are loc lupta însăși, este propria noastră inimă și tot omul lăuntric; timpul luptei este întreaga noastră viață.

Dar care sunt armele cu care se înarmează ostașii acestui război nevăzut? Ascultă. Drept coif au neîncrederea desăvârșită în sine și desăvârșita nenădăjduire în sine; pavăză și zale – credința neînfrică în Dumnezeu și nădejdea tare în El; armură și platoșă – învățătura despre Patimile Domnului; brâu – depărtarea de patimile trupești; încălțări – smerenia și permanenta recunoaștere și simțire a neputinței lor; pintenii – răbdarea în ispite și izgonirea trândăviei; sabie, pe care ei o poartă neîncetat într-o mână – rugăciunea, atât cea grăită, cât și cea gândită, a inimii; iar sulită cu trei muchii, pe care o țin în cealaltă mână – hotărârea puternică de a nu se învoi cu patima care îi luptă pe ei, de a o izgoni de la ei cu mânie și de a o urî pe ea din toată inima; soldă și hrană, cu care se întăresc împotriva vrăjmașilor – deasa împărtășire cu dumnezeieștile Taine, atât cea tainică prin Jertfa cea de

taină, cât și cea gânditoare; văzduh luminos și fără de nor, prin care pot vedea de departe pe vrăjmași – permanenta exersare a minții pentru a cunoaște ce este drept înaintea lui Dumnezeu și neconținută deprindere a voinței pentru a dori numai ce este bineplăcut lui Dumnezeu, pacea și liniștea inimii.

Aici, în acest *Război nevăzut* (adică în carte), sau, mai bine zis, în acest război al Domnului, ostașii lui Hristos se învață felurile înșelăciuni, uneltirile de multe feluri, vicleșugurile cele cu anevoie de înțeles și șireteniile ostășești, pe care le întrebuințează împotriva lor războinicii cei de gând, prin simțuri, prin năluciri, prin lipsirea fricii de Dumnezeu, și, mai ales, prin cele patru ispitiri, pe care le aduc ei în inimă în vremea morții, adică isпитirile necredinței, deznădejdiei, slavei deșarte și arătarea lor în chip de îngeri de lumină. Drept urmare, învățându-se să recunoască toate acestea, ei singuri vor ști mai apoi cum să răstoarne astfel de uneltiri ale vrăjmașilor și să li se împotrivescă, și vor cunoaște cu ce tactică și cu ce rânduială de luptă se cade a lupta în anumite situații și cu câtă bărbăție să intre în luptă. Și, ca să zic pe scurt, orice om, care își iubește mântuirea sa, se învață din cartea aceasta cum să biruiască nevăzuții vrăjmași, pentru a câștiga comoară adevăratelor și dumnezeieștilor virtuți și să dobândească pentru aceasta cunună neveștejită și zălog veșnic, care este unirea cu Dumnezeu atât în veacul de acum, cât și în cel viitor.

Primiți, așadar, această carte, o, iubitorilor de Hristos cititori, cu bucurie și cu dragoste și, învățându-vă dintr-însa meșteșugul nevăzutului război, sârguiți-vă nu numai așa simplu a duce război, ci a lupta și după lege și precum se cuvine, ca să vă încununăți. Fiindcă, după Apostol, *deși se va lupta cineva, nu se încununază, de*

nu se va lupta după lege (II Tim. 2, 5). Întrarmați-vă cu armele despre care această carte vă învață pe voi, ca să loviți de moarte cu dânselle pe vrăjmașii voștri gândiți și nevăzuți, care sunt patimile cele stricătoare de suflet și începătorii și ațățătorii lor – demonii. *Îmbrăcați-vă cu toată întrarmarea lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva meșteșugurilor diavolului* (Ef. 6, 11). Aduceți-vă aminte cum v-ați făgăduit la Sfântul Botez că vă veți lepăda de satana și de toate lucrurile lui, de toată slujirea lui și de toată mândria lui, adică de iubirea de plăceri, de iubirea de slavă, de iubirea de arginți și de celelalte patimi. De aceea, să vă și nevoiți cât puteți, ca să-l întoarceți înapoi, să-l rușinați și să-l biruiți cu totul desăvârșit.

Dar ce fel de răsplătiri și cinstiri veți primi pentru o astfel de biruință a voastră? Foarte multe și mari. Să le auziți chiar din gura Domnului, Care vi le făgăduiește în sfânta Apocalipsă: *celui ce va birui voi da lui să mănânce din pomul vieții, care este în mijlocul Raiului lui Dumnezeu* (2, 7); *cel ce biruiește nu va fi vătămat de moartea cea de-a doua* (2, 11); *celui ce biruiește voi da lui să mănânce din mana cea ascunsă* (2, 17); *celui ce biruiește și celui ce păzește până în sfârșit faptele mele, voi da lui stăpânire peste neamuri* (2, 26), *și voi da lui steaua cea de dimineață* (2, 28); *cel ce biruiește, acesta se va îmbrăca în haine albe; și nu voi șterge numele lui din cartea vieții, și voi mărturisi numele lui înaintea Părintelui meu și înaintea îngerilor Lui* (3, 5); *cel ce biruiește îl voi face pe el stâlp în biserica Dumnezeului Meu* (3, 12); *celui ce biruiește, voi da lui să șadă cu Mine pe Scaunul Meu* (3, 21); *cel ce va birui va moșteni toate; și Eu voi fi lui Dumnezeu, și el va fi Mie fiu* (21, 7).

Vedeți ce vrednicii! Vedeți ce răsplătiri! Vedeți această cunună neveștejită de opt ori împletită și cu

multe flori, sau, mai degrabă, aceste cununi care se împletesc pentru voi, fraților, dacă veți birui pe diavol! Deci, pentru aceasta sânguiți-vă acum, pentru aceasta nevoiți-vă și înfrânați-vă de la toate, ca *nimeni să nu vă răpească cununa* voastră (Apoc. 3, 11). Căci este într-adevăr mare rușine ca cei ce se nevoiesc în arene la nevoie trupești și dinafară, să se abțină de cinci ori mai mult de la toate, pentru a lua o cunună stricăcioasă de măslin sălbatic, sau dintr-o ramură de palmier, de finic, de laur, de mirt sau de vreo altă plantă asemănătoare, iar voi, care aveți a lua o astfel de nestricăcioasă cunună, să petreceți viața voastră în lenevire și nebagare de seamă. Oare nu vă trezește din acest vis măcar cuvântul Sfântului Apostol Pavel, care zice: *Au nu știți că cei ce aleargă în arenă, toți adică aleargă, dar unul ia premiul? Așa să alergați, ca să-l luați. Și oricine se luptă se înfrânează de la toate. Și aceia, ca să ia cunună stricăcioasă; iar noi, nestricăcioasă* (I Cor. 9, 24-25).

Dar dacă, însuflețindu-vă de râvnă, vă veți învrednici de asemenea biruințe și cununi strălucite, atunci să nu uitați, frații mei, să vă rugați către Domnul pentru iertarea păcatelor celui ce v-a fost ajutor la câștigarea unui asemenea bine prin mijlocirea acestei cărți. Iar, mai înainte de toate, nu uitați să vă ridicați ochii la Cer și să dați mulțumire și slavă Întâiului Izvor și Săvârșitor al acestei biruințe a voastre, lui Dumnezeu și Arhistrategului Domnului nostru Iisus Hristos, zicând fiecare dintre voi spusa lui Zorobabel: *De la Tine este biruința, și de la Tine este înțelepciunea, și a Ta este slava, și eu robul Tău sunt* (III Ezd. 4, 59), și cea a prorocului David: *Ție, Doamne, mărirea și puterea și lauda și biruința și tăria* (I Par. 29, 11), acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

PARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL 1

În ce constă desăvârșirea creștină? Pentru dobândirea ei este nevoie de luptă. Patru lucruri de neapărată trebuință pentru victoria în această luptă

Noi toți dorim în chip firesc și avem poruncă să fim desăvârșiți. Domnul poruncește: *Fiiți dar voi desăvârșiți, precum și Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârșit este* (Mat. 5, 48); Sfântul Apostol Pavel îndeamnă: *Cu răutatea fiți prunci, iar cu mintea fiți desăvârșiți* (I Cor. 14, 20); în altă parte la el citim: *ca să stați desăvârșiți și pliniți* (Col. 4, 12) și iarăși: *spre desăvârșire să ne aducem* (Evr. 6, 1).

Această poruncă era propovăduită și în Legea Veche. Astfel, Dumnezeu glăsuia către Israel în Deuteronom: *Desăvârșit să fii înaintea Domnului Dumnezeului tău* (Deut. 18, 13). Și Sfântul David același lucru îl poruncește fiului său, Solomon: *Și acum, Solomone fiule, cunoaște pe Dumnezeul părinților tăi și slujește Lui cu inimă desăvârșită și cu suflet voitor* (I Par. 28, 9). După toate acestea nu se poate să nu vedem că Dumnezeu cere de la creștini plinătatea desăvârșirii, adică cere ca noi să fim desăvârșiți în toate virtuțile.

Dar, dacă tu, o, iubite întru Hristos cititorule al meu, dorești să ajungi la o astfel de înălțime, întâi ți se

cuvine să cunoști în ce constă desăvârșirea creștină. Căci dacă nu vei cunoaște aceasta, vei fi în pericol să te abați de la adevărata cale și, gândindu-te că mergi spre desăvârșire, să te îndrepti în cu totul altă parte.

Îți spun de-a dreptul: Cea mai mare și mai desăvârșită lucrare pe care o poate dori și dobândi omul este apropierea de Dumnezeu și rămânerea în unire cu El.

Dar nu puțini sunt cei care zic că desăvârșirea vieții creștine constă în postiri, în privegheri, în metanii, în culcări pe pământul gol și în alte asemenea aspre chinuri ale trupului. Alții zic că ea constă în rostirea a multe rugăciuni acasă și în participarea la slujbe lungi în biserică. Și sunt și dintre aceia care socotesc că desăvârșirea noastră constă cu totul în rugăciunea minții, în însingurare, în pustnicie și în tăcere. Însă cea mai mare parte limitează desăvârșirea la împlinirea exactă a tuturor pravilelor privitoare la lucrarea de nevoință, neabătându-se nici în excесе și nici în lipsuri, ci ținând aurita cale de mijloc. Totuși toate aceste fapte bune singure nu constituie desăvârșirea creștină pe care o urmărim, ci sunt doar mijloace și unelte pentru a o dobândi.

Iar că ele sunt mijloace și unelte eficace pentru dobândirea desăvârșirii nu este nici o îndoială. Căci vedem pe foarte mulți bărbați plini de virtute care le întrebuițează cum se cuvine, cu scopul de a dobândi prin aceasta întărire și putere împotriva păcătoșeniei și răutății lor, pentru a câștiga de la ele bărbăția de a se împotrivi ispitelor și amăgirilor din partea celor trei vrăjmași de obște ai noștri – adică trupul, lumea și diavolul –, pentru a se înarma în ele și prin ele cu acele ajutoare duhovnicești care sunt atât de trebuincioase tuturor robilor lui Dumnezeu și mai ales noilor începători. Ei postesc pentru a-și supune trupul lor neascultător; priveghează ca să-și ascută vederea

ochiului minții lor; dorm pe pământul gol ca să nu se moleșească cu somnul; își înfrânează limba cu tăcerea și se însingurează ca să scape și de cea mai mică pricină de a face ceva care să fie neplăcut lui Dumnezeu; spun rugăciuni, stau cu luare aminte la slujbele bisericești și săvârșesc și alte fapte de evlavie, pentru ca atenția lor să nu se depărteze de la lucrurile cerești; citesc despre viața și patimile Domnului nostru nu pentru altceva, decât pentru a-și cunoaște mai bine propria lor răutate și milostiva bunătate a lui Dumnezeu, pentru a se învăța și a dori să urmeze Domnului nostru Iisus Hristos cu lepădare de sine și cu crucea pe umerii lor, și pentru a înfierbânta din ce în ce mai mult în ei dragostea către Dumnezeu și ne iubirea de sine.

Pe de altă parte însă, aceleași fapte bune amintite pot să pricinuiască mai multă vătămare decât nelucrarea lor, acelora care își așază pe ele toată temelia vieții și a nădejdiilor lor. Aceasta se întâmplă nu din vina faptelor în sine, căci ele sunt toate cucernice și sfinte, ci din vina acelora care nu le folosesc după cum se cuvine, atunci când ei, luând aminte numai la săvârșirea lor din afară, își lasă inima să alerge la voile lor proprii și la cele ale diavolului, care, văzându-i pe dânșii că s-au abătut de la calea cea dreaptă, nu numai că nu îi împiedică să se nevoiască cu bucurie la nevoințele acestea trupesti, ci îi lasă și mai mult să le sporească și să le înmulțească, după gândul lor cel deșert. Simțind apoi unele mișcări și mângâieri ale duhului, acești nevoitori încep să cugete despre sine că s-au înălțat deja până la cetele arhanghelilor și cum că simt întru sine prezența lui Dumnezeu Însuși. Alteori, adâncindu-se în contemplarea unor lucruri abstracte și nepământești, își închipuie despre sine că ar fi ieșit cu totul din lumea aceasta și ar fi fost răpiți până la al treilea cer.

Dar cât de greșit lucrează unii ca aceștia și cât sunt de departe de adevărata desăvârșire, poate să înțeleagă oricine din viața și năravurile lor. Căci ei de obicei voiesc să fie cinstiți mai mult decât ceilalți în orice împrejurare, vor să trăiască după voia proprie și sunt totdeauna încăpățânați în hotărârile lor; sunt orbi în toate cele ce îi privesc pe ei, dar sunt foarte ageri și sânguitori în a examina faptele și cuvintele celorlalți. Dacă cineva începe să se bucure în fața altora de cinstea pe care ei socotesc că o au, ei nu pot să sufere aceasta și pe față i se împotrivesc; iar dacă cineva îi va împiedica pe ei de la ocupațiile lor evlavioase și de la lucrările lor de nevo-ință, îndeosebi de față cu alții – ferească Dumnezeu! –, îndată se tulbură, îndată fierb de mânie și se fac cu totul alții față de cum erau înainte.

Iar dacă Dumnezeu, vrând să-i aducă pe ei la cunoștința de sine și să-i îndrepteze pe adevărata cale a desăvârșirii, le trimite necazuri și boli sau îngăduie să fie supuși prigoanelor – prin care El obișnuiește să încerce care sunt robii Lui cei curați și adevărați –, atunci se descoperă ce se ascundea în inimile lor și cât de adânc erau stricate de mândrie. Căci orice întristare li s-ar întâmpla, ei nu vor să-și supună grumajii lor sub jugul voii lui Dumnezeu și să se împace cu judecățile Sale cele drepte și ascunse. Ei nu doresc să urmeze pildei Fiului Său, a Domnului nostru Iisus Hristos, Care S-a smerit și a pătimit pentru noi, și nu vor să se smerească mai prejos decât toate zidirile și să-i socotească pe prigonitorii lor ca pe niște prieteni iubiți, unelte ale dumnezeieștii bunătați față de ei și ajutători ai mântuirii lor.

Pentru aceea arătat este că se află în mare primejdie. Căci având ochiul lor cel dinăuntru, adică mintea lor, întunecat, cu acela se văd și pe sine și se văd greșit. Cugetând la faptele lor de evlavie din afară că ar

fi bune, gândesc că au ajuns deja la desăvârșire și, mândrindu-se pentru aceasta, încep să-i osândească pe ceilalți. După aceasta nu mai este cu puțință ca cineva dintre oameni să-i întoarcă pe unii ca aceștia, decât numai lucrarea anume a lui Dumnezeu. Căci mai lesne se schimbă spre bine cel arătat păcătos decât cel ascuns și acoperit cu acoperământul faptelor bune făcute la arătare.

Acum, dar, după ce ai cunoscut limpede și lămurit că viața duhovnicească și desăvârșirea nu constau doar din aceste fapte bune văzute, despre care am zis, să știi și aceasta că ele nu constau în nimic altceva decât în apropierea de Dumnezeu și în unirea cu El, după cum am spus la început. Legat de acestea se află mărturisirea din inimă a bunătații și măreției lui Dumnezeu și conștiința propriei noastre nimicnicii și a înclinației noastre spre tot răul; dragostea către Dumnezeu și ne iubirea de sine; supunerea nu numai față de Dumnezeu, ci și față de toate zidirile pentru dragostea lui Dumnezeu; lepădarea de toată voia noastră proprie și desăvârșita ascultare de voia dumnezeiască; și, în plus, dorirea tuturor acestora și săvârșirea lor din inimă curată, spre slava lui Dumnezeu (vezi I Cor. 10, 31), numai pentru a fi bineplăcuți Lui și pentru că așa voiește El Însuși și așa ni se cade să-L iubim și să-I slujim.

Iată legea dragostei cea scrisă de degetul lui Dumnezeu Însuși în inimile robilor Săi celor credincioși! Iată lepădarea de sine pe care o cere Dumnezeu de la noi! Iată jugul cel binecuvântat al lui Iisus și povara Lui cea ușoară! Iată supunerea la voia cea dumnezeiască pe care o cere de la noi Izbăvitorul și Învățătorul nostru prin pilda și glasul Său! Căci oare nu ne-a poruncit Stăpânul și Mântuitorul nostru, Domnul Iisus Hristos, să zicem în rugăciunea către Tatăl ceresc: *Tatăl nostru... Facă-se*